

17. Мариуполь и его окрестности / изд. почет. попечителя Д.А.Хараджаева.- Мариуполь: Тип. А.А.Франтова, 1892. – 523с.
18. Милов Л.В. Исследование об экономических примечаниях к генеральному межеванию / Л.В. Милов - М., 1965. – 311 с.
19. Мыш М.И. Положение о земских учреждениях 12 июня 1890 г. со всеми относящимися к нему указаниями, судебными и правительственными разъяснениями / М.И. Мыш. – М., 1909. – Т.І. – 279 с.
20. Новицкий Я.П. Описание границ и городов бывшей Азовской губернии (Левобережная часть нынешней Екатеринославской губернии) (1775-1783): арх. источники / Я.П. Новицкий. – Александровск: Тип. при училище-хуторе глухонемых, 1910. – 38 с.;
21. Скальковский А.А. Опыт статистического описания Новороссийского края / А.А. Скальковский – О., 1850. – Ч. 1-2. – 218 с.
22. Стейлз Дж. Религия, политика и менонитская жалованная грамота в начале XIX в. России: пересмотр дела Варкентина / Дж. Стейлз // Вопросы германской истории: сб. науч. тр. – Д., 2003.– С. 4 - 22.

O. S. Tuhvatullina

TRANSFORMATION OF RELIGIOUS LIFE GERMAN-SPEAKING POPULATION OF NORTH PRIAZOVYE (END OF XVIII - BEGINNING OF XX CENTURY

The article is devoted to the research of religions life of Germanyspeaking population on the North of the Priazov region and its role in forming religious situation in this region at the end of the XVIII – beginning of the XX centuries. Attention is given to the description of the church mode and mutual relations between the representatives of other religious groups. It is marked that living on the territory of Ukraine, German colonians aimed to save their ethnic, culture and confession originality.

Key words: *foreign colonists, Germanyspeaking population, confessions, church, Catholic Church, diocese, consistory*

УДК 377.5

В. В. Харабет

ПЕДАГОГІЧНІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СУЧАСНОСТІ

У статті розглянуті процеси становлення педагогічних систем професійно-художньої освіти в античну епоху та їх вплив на сучасні системи, а також представлений компонентний аналіз у порівнянні з античними педагогічними системами професійної освіти.

Ключові слова: *античність, освіта, педагогічні системи.*

Освіта, педагогічні системи, технології освіти як досягнення теорії та практики геніїв людськості пов'язують античну та сучасну цивілізацію, утворюючи неперервний процес передачі загальнолюдських цінностей. І в цьому процесі мистецтво, відображаючи епоху, несло в собі не тільки думки та майстерність майстрів минулого, але й особливості національної культури народу.

Прагнення до створення художнього образу властиве людині від природи. їй також властиве й захоплення шедеврами мистецтва.

Наскальний живопис первісного "майстра" з'явився задовго до писемності та

створення освітніх систем у Стародавній Греції. Однак "без того фундаменту, який було закладено Грецією та Римом, не було б сучасної Європи" [2, с. 185]. Однією зі складових давньогрецького фундаменту була освіта. Творіння давньогрецьких дидактів та античної школи, освіта до наших днів продовжує "служити нормою", а педагогічні системи стають загальнонаціональним досягненням освіти сучасної цивілізації.

Характерною особливістю педагогічних систем античності був їх авторський початок, однак, незважаючи на дану особливість, всі вони мали спільність структури, відображаючи закономірності педагогічного процесу.

Позначимо умови й фактори освіти та розвитку античної школи, їх педагогічних систем:

- це перш за все "найвищий внутрішній розквіт Греції" [2, с. 98], зумовлений високою культурою Давньої Греції класичного періоду;
- філософський характер змісту освіти та методики навчання;
- значущість мистецтва в змістовному компоненті педагогічних систем;
- універсальний характер Логосу /Слова/ як засобу навчання, заснованого на усній, писемній та книжній мовах;
- формування змісту педагогічних систем на основі духовних цінностей та матеріальних потреб давньогрецького суспільства.

На рубежі VII-VI століть до н.е. виникають перші школи, а разом з ними формуються перші засади науки. Найбільш відомими були сократівська школа, академія Платона та ліцеї Аристотеля, відмінною рисою яких була філософська спрямованість навчання, а системоутворюючим компонентом педагогічних систем виступала філософська ідея. Саме вона визначала не тільки цілі та зміст, але й коло учнів, що сповідують ідеї вчителя [4].

Особливо слід виділити педагогічну систему, створену Аристотелем у ліцеї, який був не тільки "одним із універсальних геніїв в історії людськості та філософії, але й талановитим педагогом й організатором наукової роботи. Педагогічна система Аристотеля відрізнялася своєю завершеністю, цілісністю, результативністю.

Педагогічні системи класичного періоду Давньої Греції стають праобразом і художніх систем різного напрямку. Шедеври давньогрецького мистецтва та архітектури говорять про високий рівень майстерності Учителів і талановитих Учнів.

Дослідники античного мистецтва відзначають, що становлення художніх традицій, які являють основу формування відповідних шкіл, пов'язується зі створенням у Давній Греції полісів-держав. Саме давньогрецькі поліси відрізнялися не тільки своїм суспільним укладом життя, державним ладом, але й культурними традиціями. На формування художніх шкіл та розвиток ремісництва впливало географічне положення полісів, а разом з ним й доступність будівельних матеріалів.

У V столітті до н.е. відбувається формування класичного стилю в мистецтві, що в професійно-педагогічному значенні пов'язується з професійно-художніми педагогічними системами, основу яких становить дорійський, коринфський та іонічні стилі у архітектурі [1].

Вельми поширеним у Давній Греції було ремісництво, яке відрізнялося не тільки вузькопрофільною спеціалізацією, але й високою для того часу організацією виробництва. Саме спеціалізація ремісництва вела не тільки до монополії полісів у даній галузі, але й до створення "ремісницьких шкіл" зі своїми педагогічними системами. Про їх значущість говорять розміркування Аристотел., Ремісники, які мають досвід у своїй галузі діяльності та знають лише випадковості, що не володіють абстрагованими знаннями, загальними правилами, не знають причин того, що створюється та, отже, мистецтвом і не володіють. Слідуючи думці Аристотеля, можна відзначити, що великий дидакт стояв на позиції необхідності високої загальноосвітньої підготовки для оволодіння мистецтвом ремесла, тобто професійної підготовки.

Відсутність даної підготовки чи її незначність веде, на думку Аристотеля, до дій за звичкою, за схемою, до неусвідомленості. На противагу він відзначає, що чим більше людина володіє майстерністю, тим менше вона зобов'язана випадку та вдачі [5].

Думки Аристотеля про співвідношення теоретичних знань та практики актуальні й сьогодні. Саме дане співвідношення й визначає особливості сучасних педагогічних систем професійної освіти.

Відомі в Давній Греції ремісничі центри - гончарного та обробки металів у Коринфі й Афінах та ткацтва й обробки бавовни в Мілеті - були, мабуть, і центрами "професійно-художнього навчання". Високорозвинутою формою професійного навчання виступали й мистецтво, й архітектура. Відомі давньогрецькі зодчі та майстри були оточені учнями. Цьому сприяв і сам виробничий процес зведення споруд, що вимагав багато добре підготовлених фахівців. Ці проблеми могла вирішити тільки гарно організована авторська школа зодчого, у основу якої був покладений принцип: "працюючи навчаючись", тобто сучасний принцип навчання на виробничій праці (6). Отже, педагогічні системи професійного навчання, засновані на домінуючій ролі виробництва, виступали як джерело теоретичних знань, необхідних для виконання робіт.

Переважною формою навчання виступало індивідуальне навчання. Джерелом знань виступав Вчитель, а основу передачі майстерності становили практичні вміння та навички ,що повторюються учнями під керівництвом Вчителя. Знання виступали як фактор "інтелектуалізації вмінь і навичок та їх розвитку".

Особливо слід зупинитися на будівельному майданчику зведення об'єкта, який виступав і як виробництво, і як навчальна майстерня і навчальний клас. Аналогічний стан навчально-виробничого процесу був і в інших галузях ремісництва.

Антична професійна школа у своєму становленні та розвитку відображала духовну й матеріальну культуру Давньої Греції. Створені педагогічні системи відображали у собі досягнення різних галузей знань. Навчальними предметами ставали ті галузі знань, які були необхідні та становили основу системи знань у Давній Греції. Первісно загальна і професійна освіти будувалися на загальних і приватнопрофесійних закономірностях. Антична професійна школа не тільки відображала культуру, але й удосконалювала її через виховання людини, що постійно стикається з шедеврами мистецтва.

Античність відходила в історію, залишаючи людству величніші відкриття у різних галузях, найважливішою з яких була освіта. Центром цивілізації, як і Афіни в минулому, стає Візантія, яка зберегла античні традиції. "Імперія з домінантою грецької культури зберегла й передала світу великий спадок давніх еллінів" [7, с. 36]. Подальшого розвитку отримує освіта, яка посідала найважливіше положення й значущість у суспільстві. Саме освіта визначала положення людей у суспільстві й виступала гарантом його діяльності.

Візантійське мистецтво та візантійська художня педагогічна система стають зразком для наслідування, впливаючи на розвиток країн, які стикаються з Візантійською культурою.

Візантійська художня педагогічна система - унікальне явище в історії мистецтва. Вона пережила кілька розквітів [8]. Першого розквіту візантійське мистецтво досягло в VI столітті. У цей період в одному тільки Константинополі було споруджено тридцять церков, які виблискували золотом, сріблом та різнокольоровим мармуром, найпрекраснішою з яких була "Свята Софія". Над її зведенням щоденно працювали десять тисяч робітників. Золото, срібло, слонова кістка, перла, дорогоцінне каміння були вжиті у величезній кількості на її прикраси. Однак усе це "мертве", поки до нього не доторкнуться руки -талант майстра. Саме про це можна й судити і про художню систему Візантійської епохи та "художньо-педагогічні системи майстрів і їх шкіл". Слід

також підкреслити, що предмети прикладного мистецтва, які збереглися, найбільш предметно розповідають не тільки про технології їх виконання, але й педагогічні технології збереження та передачі майстерності.

Другий розквіт візантійського мистецтва /середина IX й до кінця XII ст./ характерний перш за все розквітом мозаїчного мистецтва. Це була епоха розквіту монументального, мозаїчного та фрескового живопису. Це були нові школи, художні системи яких дали світу нових неперевершених майстрів, що залишили після себе численних учнів та послідовників. Мозаїчна художня система Візантії на багато віків визначила розвиток прикладного мистецтва.

Останній розквіт візантійської художньої системи був нетривалим, характеризувався поверненням до античності. Візантія уходила в минуле. Візантійське мистецтво, що стало спадкоємцем античного, підхоплює Київська Русь.

З прийняттям християнства Київською Руссю від Візантії - "найбільш культурної держави" - і визначило характер злету культури Київської Русі в усіх галузях життя. Грецькі священники, що прибули з князем Володимиром після його хрещення у Херсонесі, стали, за визначенням Грушевського, "першовчителями руських християн". Візантійська Греція стає першоосновою сучасної культури [1].

Провідником грецької культури на Русі стає освіта. Греки на Україні були не тільки першими священниками, але й першими вчителями перших шкіл.

Софійський собор у Києві, зведений у XI столітті - це творіння талановитих Учителів та Учнів. Про Софійський собор говорили як про дивне творіння та порівнювали з прославленим Софійським собором у Константинополі.

У грецьких майстрів було немало досвідчених, що досягли успіху в своєму ремеслі помічників, оскільки більшість населення Києва в цей період становили ремісники. Джерелами встановлено, що руські майстри були у своїй галузі ніби універсальними, виконуючи різні художні роботи. Виробництво оздоблювально-художніх робіт, які широко застосовувалися для прикраси київських храмів, вимагало підготовки фахівців. Навряд чи дана проблема могла вирішуватися тільки шляхом індивідуального учнівства. Це вимагало певних художніх шкіл з добре поставленою системою освіти. У цій ситуації основою ставали візантійські художні системи, які виступали в єдності з освітньою системою Візантії.

Особливе значення на Русі мало художнє ремесло. Народне прикладне мистецтво ставало не тільки предметом оздоблення храмів, але й предметом повсякденного життя киян. У цей період ювелірна справа досягла виключного розцвіту у Київській Русі, що сприяло не тільки створенню безлічі ювелірних майстерень, але й майстрів ювелірної справи, що у свою чергу виступало фактором розвитку процесу навчання.

Індивідуальне навчання та школи майстрів відображають соціальні процеси у суспільстві. Зміцнення держави, її стабільність виступає фактором будівничої діяльності народу, що потребує майстрів своєї справи. І в цьому процесі носіями традицій стають учителі та засновниками авторських шкіл, педагогічних систем, Кожна з яких відображає досягнення свого народу, традиції та звичаї, основою яких виступають освітні системи, створені в Античній Греції.

Дослідники професійно-технічної освіти в Україні відзначають, що підвалини нижчої професійної освіти в Україні були закладені ще в Київській Русі. Пізніше цей процес не припинявся. І в усі часи художнє ремесло виступало зберігачем професійно-педагогічних традицій передачі знань від покоління до покоління [9, с. 40-41].

Сучасна професійно-художня освіта здійснюється в трьох типах професійно-технічних навчальних закладів: професійне училище, професійно-художнє училище та художнє професійно-технічне училище /10/. Педагогічні системи представлених навчальних закладів мають свою змістовно-процесуальну специфіку. У залежності від їх орієнтації на виробництво та особливостей навчально-матеріальної бази училища

вони можуть бути з відкритим та закритим циклами навчально-виробничого процесу. При відкритому циклі педагогічні системи орієнтовані на інтеграцію з виробничою системою підприємства, а при закритому - навчально-виробничий процес розвивається в умовах навчального закладу і всі питання вирішується засобами навчального закладу.

Художні педагогічні системи професійно-технічної освіти - складноорганізовані системи, що являють собою інтеграцію освітньої та виробничої систем, яка виступає об'єктивною реальністю специфіки професійної освіти. Незважаючи на інваріантність їх структури, вони відрізняються своєю галузевою специфікою. Галузевий фактор надає компонентам педагогічних систем свою специфіку та особливості технології навчання.

Список використаної літератури

1. Ривкин Б. Малая история искусств. Античное искусство / Б. Ривкин. - М.: Искусство, 1972. - 356 с.
2. Маркс К. Сочинения в 39-т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - 2-е изд. - М.: Политиздат, 1961. - Т. 20. - 827
3. Маркс К. Сочинения в 39-т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. - 2-е изд. - М.: Политиздат, 1955. - Т. 1. - 595 с.
4. История педагогики: учеб. пособ. / под ред. М.Ф. Шабаевой. - М.: Просвещение, 1982. - 367 с.
5. Аристотель. Сочинения в 4-х т. / Аристотель. - М: Мысль, 1983. - Т.4. - 830 с.
6. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посіб. / Н.Г. Ничкало, В.О. Зайчук, Н.М. Розенберг та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. - 2-ге вид., доп. - К.: Вища школа, 1994. - 383 с.
7. Терезов В.Я. Греки и восточные славяне. Из истории греческо-украинских и греческо-русских культурных связей / В.Я. Терезов. - К.: Еpsilon, 2000. - 222 с.
8. Любимов Л.Д. Искусство Древней Руси: кн. для чт. / Л.Д. Любимов. - М.: Просвещение, 1981. - 336 с.
9. Лікарчук Л. Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи: моногр. /Л. Лікарчук - К.: Педагогіка, 1999. - 288 с.
10. Збірник законодавчих актів і нормативних документів системи професійно-технічної освіти / упоряд. Зайчук, А.М. Гуржій, В.В. Томашенко, В.П. Романенко. - К.: Асоціація «Укркомункваліфкадри», 1999. - Том 1. - 235 с.

V. V. Harabet

PEDAGOGICAL SYSTEM OF VOCATIONAL AND ARTISTIC EDUCATION: FROM ANTIQUITY TO THE PRESENT

The article deals with the formation process of pedagogical systems of professional artistic education in antiquity and their influence on modern systems, and also there is shown the component analysis in comparison with ancient pedagogical systems of professional education.

Key words: *antiquity, education, educational system.*